Массе а мехкий пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйл 1923 шера дешз ◆ ЕРА, 8 АПРЕЛЬ, 1982 ШУ. ◆ № 42 (8608). ◆ Мах 3 кеп.

СССР 60

ХӀАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУКХАГӀА ХИЛИЙТА!

17 апреле — субботник

Массаза а сацна социалистически яхье хьалха латташ хьайоагӀа цхьайтталагӀча пятилетка шоллагӀча шера «Терек» яхача мебельно - хьун хӀамаш еча Нохч - ГӀалгӀай производственни объединене шоллагӀча филиала коллектив. Укх шера хьалхарча квартала план ханал цхьа кӀира хьалха кхоачашъьй цо.

Объединене эггара дикагӀа кийчо яьй цу филиала болхлоша Ерригсоюзни коммунистически субботник дикача къахьегама толамаша чакхдаккхара. Ленински коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва 400 гаргга саг, царех 300 болхло къахьегама вахте латташ хургва, кхаш филиала коа, улицашка лостам беш, гаьнаш дӀайогӀаш хургба. 17 апреле шоай массеара балха моттигашка къахьегаш бараша хьадерга 800 бухь-бетта гӀанд. ЦхьайтталагӀча пятилетка фонда юкъехьорга цар 850 гаргга сом шоаш даьккха алаш.

Субботник хьиваренча къахьегамца белгалдаьккхара филиалера ерригa бригадаш, боллой тӀа а хьехаш, доккхий социалистически декхараш тӀайийцад Букреева Александра, Амаева Марем, Цекова Зоя, Морозова Нина керте латтача отделочникий, обойщикий, шлифовщикий бригадаша.

◆

Массаза а араваргва 17 апреле хургдолча Ерригсоюзни коммунистически субботнике къахьега, ишта даьрхӀар укх денашка Назрановски трикотажни фабрика хӀамаш тегача цехе хиннача митинге.

Субботнике дакъа лоацаш 1460 саг хургва. Царех 1160 сиго болх бергба керттерча производстве.

ХӀара дийнахьа 17 эзар изделе арахец хӀамаш тегача цехо, цхьабакъда, цу дийнахьа 20 эзар изделе арахеца лаьрхӀа къахьегамхоша.

А. САГОВ.

Къахьегама хьинар айдаь, дегаш гӀоадаш [illegible] «Цхьа шеатта дийна» «Сунжанефть» НГДУ болхлой Нохч-ГӀалгӀайчен 60 шуи [illegible] Россена юкъеяха 200 шуи дизара сийлен [illegible] шерра социалистически [illegible] [illegible]

Сийле хийла хьалхалаттарий!

Шийна ханнаьхьан дикех юртбоахама техника тоаяра, ремонт яра планаш кхоачашъяра, технически обслуживани яр дика вӀашт Ӏеьдаккхара, техника лораяра, 1982 шера яхашка балхаш дара механизатораш кийчбара республика колхозаша, совхозаша лелаяьча социалистически яхье итогашка хьежай Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совети облсовпрофи.

Хьалхара моттиги карара кара тела вымпели Сунженски района «Победа» яхача колхоза хьожаьй.

ШоллагӀа моттиги карара кара тела вымпели хьожаьй Гудермесски района «Гудермесский» совхозаи юрта боахама производственно-технически обслуживани еча Аргунски отделененеи.

КхоалагӀа моттиги карара кара тела вымпели хьожаьй Назрановски района «Маяк» яхача совхозаи Веденски района Орджоникидзе цӀерагӀча колхозаи.

Хьалха латтача механизаторашка арГӀа йоацаш легковой машинаш йоалийта чӀоагӀдаьд:

Сунженски района «Победа» яхача колхозе цхьа машина «Жигули», цхьа машина «Москвич»;

Гудермесски района «Гудермесский» совхозе цхьа машина «Жигули», цхьа йоккха мотоцикл;

Аргуначча юрта боахама производственно-технически обслуживани еча отделенена цхьа машина «Жигули», цхьа йоккха мотоцикл;

Веденски района Орджоникидзе цӀерагӀча колхозе «Москвич» яха цхьа машина;

Назрановски района «Маяк» яхача совхозе «Москвич» яха цхьа машина.

БӀУБЕННА КЪАХЬЕГ

Сийлахьча юбилеяшта баха ма боаггӀара накъбаха кийчлуш ба Надтеречни района «Новогорский» совхоза доярхаш.

Ӏай дукха халонаш кийсъеннавле а дийнахьеи буси хӀара Ӏаттагара 8 килограммага дӀакхоачаш шура лькхай цар. ТӀа тӀа дукхагӀа шура йоаккх йоккха балха опыт йолча доярхаша Джабраиловa Лидас, Хамзаева Зарас, Висаитова Тамарас, Гендукаева Сахарьс.

Царна юкъе льрхача яхье хьалхара моттиг лаьккхай къоначча доярка, КПСС члена Джабраилова Лидас. Дийнахьа 10 килограмм шура йоаккх цо хӀара Ӏаттагара. Из толам баьккхарах вымпел еннай, хӀаьта цун сийна «Молния» а арайннай.

* * *

Лаьттана кӀалара комсаш хьайоахаш боахи «Знаменский» совхоза механизатораш. Царна юкъе къаьстта дика болх бу Яхаев Сулумбика, Чеманов Руслана, Гайсумов Моалада, кхыбараша. ХӀара дийнахьа 150—200 процент кхоачашъю цар шоай балха нормаш. Цар хӀанзале мукъаьлхай 60 гектар гаргга комсаш.

Хьинаре болх бу фо детташ комсаш цӀенъеш болча механизатораша а. Царна юкъе белгалбаьннаб Мамуниев Арсан, Каримов Чуча, Салаев Махьмад, кхыбараш.

Механизатораша дош деннад 12 балха дийнахьа ерригa шоай комсаш мукъаьлха яха.

* * *

Балхаш дика дӀадоладаьд «Набережный» совхоза комсаш лелаерашa а. Массеха бригада я яхье а яьшна къахьегаш. Масала, Нуркаева Аймане куллалду комсомольско - кагирхой бригада я лаьттан кӀалйоахна комсаш хьайоахош. ХӀаьта, дийнахьа 50 гектара тӀара яраш мукъа а лькхай. Цига къаьстта хьинаре къахьег механизатора Сербиев Идриса. Цо дош деннад бархӀ дийнахьа из болх чакхбаккха.

Дика болх бу фо детташ комсаш цӀенъеча механизатораша. НоимагӀа цӀенъе йоагӀараш 18 гектар йолаш дийнахьа 24 гектара тӀара комсаш цӀенъяьй Садаев Моалде. Цо санна къахьег Чалаев Алика а.

— Укх шера бӀаьсти тӀехьаьннилга кхета а деш низ дӀа ма кхоачча къахьег бригадерча хӀара болхлочо. Оаха дош деннад 20 апрель хьатӀаотташ тхоай ерригача 157 гектар хулача комсий бешамашкара балхаш чакхдаха, — йоах бригадира Нурнаевас.

А. ХАЖМУРАДОВ.

ЦхьайтталагӀча пятилетка шоллагӀча шера юххьанца дека дика къахьегаш хьайоагӀа «Автоспецоборудование» яхача завода коллектив. Ханал 6 ди хьалха кхоачашъяьй цо цхьоалагӀча квартала план. 150 эзар сома маьхал планал совгӀа арахийцо продукци.

Укх толамаш довхача дика къахьийтад Р. Лососинов керте латтача бригада коллективо а. Социалистически яхье даим хьалхалаттарашта юкъе болаш хьабоагӀа бригада слесараш-сборщикаш. Цар вӀашагӀйохкаш йола машинай узлаш доазол дехьа дӀаухийташ я.

БӀубенна къахьегача коллективо В. И. Ленин ваь 112 шу дузача дента биъ бетта план кхоачашъе аьнна чӀоагӀо яьй.

СУРТА ТӀА: Р. Лососинов керте латта бригада.

Мехкдаьтта — планал совгӀа

«Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахоша ер шу доладаха. — йоах бригадира Нурдаьккхад ткъо эзар гаргга тонн мехкдаьтта. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 1,7 процент тӀехкхоачашъяьй. Планал совгӀа мел даьккха мехкдаьтта из лакхъяра чотагӀа даьккхад.

Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагӀа Кузьмин Анатолий Владимирович керте латтача йиълагӀча цеха коллектив. Цо планал совгӀа даьккхад 15100 совгӀа тонн мехкдаьтта.

* * *

«Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша тӀехкхоачашду шоаш укх шера тӀайийца социалистически декхараш. Ер шу доладелча денз цар планал совгӀа даьккхад 2000 тонн гаргга «Ӏаьржа дошув». Къахьегама овсарле лакхъяра задани 101,1 процент кхоачашъяьй.

Яхье хьалха я Газиев Кант Юсупович керте латтача шоллагӀча цеха коллектив.

Б. КОСТОЕВ.

Дика хоамаш

«Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша хьалхарча квартала заданел совгӀа даьккхад цаӀи ахи эзар тонн мехкдаьтта, маьхала лаьккхай 30 эзар сом мах бола продукци. Укх шера мехкдаьтта цӀеж а тохийташ болх бе волалийтай цаӀ кӀоаргеи шиъ насосни скважина. Ер шу доладелча денз цар деннад ялх эзар тонн «Ӏаьржа дошув». Къахьегама овсарле лакхъяра задани а кхоачашъяьй.

Хьинаре къахьегаш хиларца белгалъяьнна я Монахов Михаил Миронович керте латтача кхоалагӀча цеха коллектив. Дукхъал цо ше заданел совгӀа даьккхад 850 гаргга тонн мехкдаьтта. Ишта дика болх беш я Тебиев Бексолта Суламбика кулгалдеча цхьоалагӀча промысла коллектив. Кхаь бетта планал совгӀа цо даьккхад ах эзар совгӀа тонн «Ӏаьржа дошув».

* * *

Нохч-ГӀалгӀай химически завода болхлоша укх шера хьалхарча квартала планал совгӀа арахийцай 80 эзар гаргга сома маьхка валови продукци, маьхала лаьккхар 40 эзар сом мах бола товарни продукци. Дикка тӀехкхоачашъяьй кхыча технико-экономически хьоахамий кхаь бетта план а.

Завода цехашта юкъе нахача социалистически яхье хьалхара моттиг лаьккхай Айсханов Салаудии Катаевича кулгалдеча басараш деча цеха коллективо. Цо эггара хьалха рапорт деннад укх шера хьалхарча квартала план кхоачашъярах.

* * *

СССР-ен Нохч-ГӀалгӀайчен автономеи сийлахьча юбилейшта сийленца накъбахара шерра социалистически яхь йоаржаьлча Н. Анисимова цӀерагӀча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологаша толаме кхоачашъяьй мехкдаьтта продукци арахецара кхаь бетта план.

Социалистически яхье хьалха латташ я ункара Елагин Николай Владимировичи Чангариева Сании Хасиповнаи керте латтача шиъ установка коллектив. Хьалхарча квартала задани ханал цхьа кӀира хьалха кхоачашъяьча цар хӀанз къахьег укх бетта шоллагӀча денада чотах. Царел дукха тӀехьа ца буссаш ишта дика къахьегаш ба Коровин Николай Георгиевича кулгалдеча цхьоалагӀча цеха технологаши Лиман Вильям, Борцов Владимир, Пашков Николай керте латтача кхаь установка коллективаши. Ханал диъ ди хьалха а баьнна лаьчахьалкхен план кхоачашъеш хьабоагӀа уж.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ШУРА ТӀАКХЕТАШ Я

ТӀехьарча хана хӀара Ӏаттагара дийнахьа буси района кхача боахамашкара дукхагӀа — 5,2 килограмм шура йоаккхаш хиланне а из пачхьалкхена дӀалара хьалхарча квартала план кхоачашъеш карагӀдаьннар Урус-Мартански района Мичурина цӀерагӀча совхоза хьайбаш лелараша.

Цул совгӀа, шура, дулх дукхагӀа доаккхара хӀанз чакхдоахача гӀулакхах дуъ цу совхоза шуший керта ревизуяше Батуков Усам. [illegible]

— [illegible]

ха хӀара Ӏатто юкъера лаьрхӀача 2,5—3 килограмм мара шура а лацар. Из гӀулакх хила дӀахо да йиш йолаш дацар. Совхоза кулгалхоша, партийни организацеца цхьана цоаам бир цхьана доагӀар хийцу цел тоао. Эдиш Деле куллгал а деш из гӀулакх де эггар совхоза механически мастерскера болхлой. ДукхагӀйола оборудовани [illegible] [illegible]

[illegible] ханаккха доагӀаш. Доакъар дукха хилара пайда бац из хӀара Ӏатта из луча продукцеца [illegible] Масала, Алуева Тамарас, [illegible] Сайнаас, Ушхаева Лидас, Дидулова Гаьларас [illegible] [illegible]

[illegible]

(Чакхбоал 4-ча оагӀонгахь).

Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совете

Укх денашка Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совето къобалъяь хьалхашхьий СССР вӀашагӀъелла 60 шу, Нохч-ГӀалгӀайчен автономе 60 шу, из шийн лоӀамагӀа Россена юкъеяха 200 шу дизара дала ма доаггӀара накъбахара шерра социалистически яхь йоаржаяра республика ерригa халкъа депутатий районий, городской, юртий, поселкий, станицай Советаш тӀа а хьехаш, 1982 шерара планашш заданеш тӀехкхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тӀайийцача Наурски района Калиновски юрта Совета инициатива.

НАУРСКИ РАЙОНА КАЛИНОВСКИ ЮРТА СОВЕТО ТӀАЙИЙЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

КПСС XXVI съезда исторически решенеш кхоачашъяра ӀалаьмаӀе чӀоагӀа политически къахьегамеи хьинар ойденнача хьалашка цхьайтталагӀча пятилетка хьалхара шу толаме чакхдаккха карагӀдаьлар Наурски района Калиновски юрта Совета къахьегамхоашта.

Цу юртарча В. И. Ленина цӀерагӀча колхоза коллективо юртбоахама продукци яккхара йохкара даьккхера 1981 шерара планашш социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдир. Пачхьалкхенга дехкад ялат 2538 тонн, план 1600 тонн йолча с 158 процент, бьацадараш — 694 тонн, план 350 тонн йолча с 108 процент, дулх — 1001 тонн, план 1000 тонн йолча с 100 процент, шура 1911 тонн, план 1910 тонн йолча с 100 процент, тха зачетни долалагӀа — 303 тонн, план 296 тонн йолча с 102 процент.

Толаме кхоачашъеш я социальни программо, юртсовете чубоагӀача нахьа материальни хьал-торох культурни боарами айлуш латт. 1981 шера колхозо хьалдаьд 600 квадратни метр йола нах чубаха цӀенош. Дикка болх баьб станица эргальккха тоалр дукха. 5 километр дӀоахал долча наькъ тӀа асфальт биллаб. Колхозхой дерригача цӀеношка электрически сердали радиол хулга Ӏалашдаьд.

Юртбоахама продукци дӀайоалача хана дукхагӀа яьккхара КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленума решенеш, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева указанеш ларде а лувцаш, Калиновски юртсовета къахьегамхоша, массава раьза а волаш, лаьрхӀар СССР вӀашагӀъелла 60 шу дизара, Нохч - ГӀалгӀайчен автономе 60 шу, из шийн лоӀамагӀа Россена юкъеяха 200 шу дизара сийна укх тайпара социалистически декхараш тӀазца:

Кхачан программа кхоачашъеча доагӀаш дола дакъа юкъе а хьош, пачхьалкхенга 800 тонн ялат дохьй е план 123 процент кхоачашъе, шура — 1930 тонн с план 102 процент кхоачашъе, дулх — 100 тоня е план 101 процент кхоачашъе, тха — 300 тонн с план 102 процент кхоачашъе, бьацадараш 650 тонн е план 108 процент кхоачашъе, бахчеви — 2000 тонн с план 125 процент кхоачашъе.

ХӀара гектара тӀара план 18 центнер йолча, 19 центнер ялат даккха е 105 процент. ХӀара бӀаь нана хьакхан тӀехьа 2450 хурск хьалхае е 102 процент. ХӀара бӀаь Ӏатта тӀехьа 86-ел кӀеригагӀа доацаш Ӏаьсий хьалкхеде е 101 процент, хӀара бӀаь жийна тӀехьа 90 Ӏаьхар хьалкхебе е план 104 процент кхоачашъе.

ТӀа-тӀа тоалуш йоагӀача экономически торонех дикагӀа пайда а айбеш нах баха моттигаш социально-культурно дегӀайоалавра дӀахо болх бе. Культура цӀагӀа, клубашка, цӀеа уголокашка, библиотекашка, школашка хан - ханиваьа культурно-массови мероприятеш, тематически сайренаш, книжкаш дешарий конференцеш, лекцеш, беседаш, докладаш чакхъяха, художественни самодеятельноста коллективаш болх айбе, спортивно массови болх тоабе. Бахача наха интернациональни, атеистически кхетам балара, вахара юкъе керда советски обрядаш, Ӏаьдалаш, цӀейш кхувлара болх кхы а лакхагӀча боарам тӀа баккха.

Тинай, комплексни приемни пункта болх хаьдда лелабелга Ӏалашде. Товарооборота план кхоачаш а тӀехкхоачаш а е, нахах бытовой гӀулакхаш делга тоаде.

Бахача наха медицински гӀулакхаш делга тоадара дӀахо болх бе.

Деша даха ха йоацача бериш учрежденешка, школашка, торговлен кхачани предприятешка, хӀаьта кхтта хьайбай помещенешка тӀехдина санитарни хьалаш хулга Ӏалашде.

Юртбоахама болхаш чуйийна деча хана, кхапсеи фермашкен дӀа а ухаш, цига къахьегача колхозхошта культурно - бытовой, торгови, медицински гӀулакхаш делга Ӏалашде.

1982 шера бахача вахарара совдеи йола продукци хьаэца: дулх 200 центнер, шура 230 центнер, тха 245 центнер, фуаш 50 эзар.

Бухеллцаш хьахур дукхагӀа хулийтлга Ӏалашдаргдолча къахьегама овсарле ма могга лакхъяза яр ца хилар дика кхета а деш, Калиновски юртсовето хьалхарча дийнахьа денз де мел эзар дергда хӀара коллектива, хӀара къахьегамхо СССР вӀашагӀъелла 60 шу, Нохч-ГӀалгӀайчен автономе 60 шу, из шийн лоӀамагӀа Россени юкъеяха 200 шу дизара сийна тӀайийца декхараш хьинаре кхоачашдеш чулайтара, боахам дегӀабаьазабечеи социально - культурни мероприятеш чакхйоахачеи керда толамаш даьийтара.

Социалистически декхараш халкъа депутатий Калиновски станични Совета сессе дийца а дийца тӀайийцад.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ХОАМАШ

ГАВАНА. Гаванана юхерча Гуанахай яхача моттиге уллача автобусаш вӀашагӀъехкача завода конвейера тӀара Ӏояьккхай «Хирон» яха хьалхара автобус. Шоай къахьегама совгӀат автомобилаш ераша хетадаьд хьалха болх беш йолча Куба хьоцача коммунистий Союза IV съезда.

Новзаш йолча венгерски «Икарусий» кийлен тӀа хьаьнча комфортабельни автобусаша алсамйоаккхарьа ених дегӀайоагӀача туризма индустре машинай парк, царех шерра пайда эцаргба пассажираш кхыча меха кхуилачa а.

Гуанахерм завод — республика промышленноста цу отрасла керттера предприяти. Из хьаеш а дегӀайолашена а гӀо дир [illegible] социалистически мехкашца, эггара хьалха [illegible] а [illegible] [illegible]

ЛИССАБОН. Правительства [illegible] [illegible]

[illegible] отставке йоалийтига дӀаеха резолюци.

АДЕН. Йеменски социалистически парте ЦК генеральни секретара Али Насер Мухьаммеда тӀайийцар укхаза вена вола Палестина мукъаьлкхара Халкъа фронта генеральни секретарь Ж. Хабаш. ВӀашагӀкхийттача [illegible] цар Израила [illegible] [illegible]

ОТТАВА. [illegible]

РАЙОН ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИИ

МЕХКА КХАЧАН ПРОГРАММА КХОАЧАШЪЕЧА

ТХОАЙ ДЕША ДАЙ ХУРГДА

Интервью

Укх деношка тха корреспондент вIашагIкхиттар КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретараца, КПСС XXVI съезда делегатаца Мякиев Асхаб Абукаровичаца, редакце хаттарашта жоп делар цо.

— ДIадаьхача шера Еррироссийски социалистически яхье доккхий толамаш даьхарах, РСФСР экономически социальни дегIайоалаера пачхьалкхан план толама кхоачашъярах РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС карара кара тела ЦIе байрах ений шун района. 1981 шера кхьсархоште карагIдаьннарех Iа лоацца дувцар везра тхона, Асхаб Абукарович.

— ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу тха района къахьегамхошта чIоагIа беркате хилар. Дика къахьийгар промышленносте а юрта боахама а болхлоша, района ерригача къахьегама коллективаша. Массаза санна кхьичарна масал телаш шу чакхдаьккхар Г. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода сий долча коллективо, кхьича промышленни предприятеша.

Белгала толамаш даьхар района юртбоахема къахьегамхоша. Масала, соахча пачхьалкхенга шура йоккхара план 106 процент, дулх — 113, тха — 109 процент кхоачашъяьй. Дика хьувкъадир ялат, хьажкIаш, коартолаш. 1980 шера яьккхачул хIара кхоабача Iаттагара планал совгIа 51 килограмм шура яьккхар. ХIаьта цу даькъе чIоагIагIа аьттув баьннаб «Назрановский» совхоза хьайбаш леладерий. Цар хIара кхоабача Iаттагара планал совгIа яьккхай 113 килограмм.

— Хоаш ма хиллара, сел дукха ха яц Назрановски район тIехьаюсаш хиина, из бахьан долаш цунна критика еш хиина. Мишта вIаштIехьдаьннад шун, къаьстта хьайбай боахамера дераш а долаш, районера гIулакхаш тоаде!

— Из бакъда. Укх тIехьарча шин-кхаь шерага кхаччалца район кIезига ювцацар тIехьаюсаш я, яхаш. Къаьстта во лелар хьайбаш леладерий гIулакхаш. Цудухьа парте районни комитето, совхозий партийни организацеша, кулгалхоша, специалисташа кIоаргга теххар хьайбай боахамера гIулакхаш, тIехьадисар дIададаккхара де мел дезар белгалдир.

Эггара хьалха теркам тIабахийта безар фу дар аьлча, из дар коммунистий авангардни лоархIам лакхбар, юкъерча звенои кулгалхой а специалистий а бехктокхам айбар, партийни а пачхьалкхен а дисциплина чIоагIъяр.

Оаха бу беррига организаторски, политико-кхетам балара болх тIаберзабьа ба наьха творчески уйла сомаккхаре, производства эффективность лакхъяра, арахеца продукци дикагIа хилийтара. Къаьстта йоакхо ю хьайбай боахаме материально-технически база чIоагIъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, кхоачам хилпал доакъар Iалашдара, дикача фух дола доахан дебадара.

Шоана ма моттапаш района хьайбай боахамера гIулакхаш бокхъонца тоаденна даьннад, укхаза кхоачамбоацараш дац але гIерташ аз дувцар да, аьнна.

Тхона шеьра гу района партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша чIоагIа терко е езаш йола моттигаш. ХIанз тхона керттера дар да хьайбай продукташ язара темпаш лакхъяр, церга дIадаздар кIезигдар, къаьстта доахан а долаш хьайбаш дебадар. Масала, бIаь гектар лаьттана лаьрхIача тха района лоаллахе уллача Сунженски районачул шозза гаргга кIезигагIа да хьайбаш, детта доахан.

ЦIенкаштта тоаденза даргдоацаш да деттача доахан Iуп. Района совхозашка бIаь Iетта гIахьара кIезига Iаьсий хьалкхеду. Боахамий чурча гIулакхашта а урс хьакхенза ца доалаш а тоъал дукха хьайбаш доа да. Цу тайпара хьал эттад «Маяк» яхача совхозе. Цу совхоза директора Я. И. Мальсагова, керттерча воотехника М. М. Кодзоева мел эшар дац Iаьсий унезцIена долаш лелалеладара, хьайбашта профилактика яра а цамогаш хиннарашта дарба дара а, хIаьта партийни организацес (секретарь нив. Плиев) къосам лоттабац цу кхоачамбоацарашца.

— Хьайбаш Iенгара доахнига массаза а хиннад хала гIулакх, боахамни, фермий кулгалхошта кола цIенхаштта хизамаш. Мишта латт из болх укх шера?

— Район бIарчча хьалйоацача гIулакхаш во лел ала йиш яц. Хьайбаш дика Iенгара доал «Назрановский», «Октябра 40 шу» яхача совхозий болхлоша. Цига дерригаш а ду гоанел лайда хьара. Цхьабакъда, гIулакхаш массанахьа а ишта лел ала йиш яц. Шура лакхара тIехьаюсаш а совхоз тхани хул, «Маяк» ала совхоз. Доакъар кхоачам боллаш ца хилерах хийсданна хIама дац из. Цун керттера бахьан да болх вIаш тIехьбенна ца хар, дикхъарех лерттIа лайда ца хьор, кхи кхом ца бар.

— Тахан вай дувцар дукхагIча даькъе хьайбай боахам дегIабоалабера дешаш да. Сона хьо укх денош хиннача парте райкома пленума хьайбаш леладерга дIахо дегIадоалара района къахьегамхошта хьалхашка керда, доккхий декхараш оттадьа га. Цига Iа доашаш дийцача бокъонаш хетар тхона, Асхаб Абукарович.

— Парте обкома секретаро ний Д. I. ... вIашагIкхетаро кхайкхийна ... Бригада ... шерашка цу даькъе да деваш. Масала, укх шера деттача доахан Iуп тоадере ...

дикача фух дола 2500 Iаьсилг доаладергда района совхозаше. Ер шу чакхдоалаш 11485 хьайба хила деза тха боахамашка, хIаьта 1983 шу чакхдоалаш — 12000, цу даькъе 5200 бетта етт а болаш. Вешта аьлча, 1981 шера хинначул 1983 шера 14 процент дукхагIа хургда хьайбаш, хIаьта детта доахан — шозза дукхагIа.

1982 шу чакхдоалаш района боахамашка хила беза 12400 устагIа, хIаьта 1985 шера — 25000, цу даькъе 11500 жий а болаш. Цу тайппара, цхьайтталагIа пятилетка чакхйоалаш шозза дукхагIа хила деза жа. Цу дерригена йиш хулийтаргья шура, дулх, тха дукхагIа даккха а пачхьалкхенга докха а.

Нагахьа санна укх шера оаха 5165 тонн шура яккха лерзIе, пятилетка тIехьарча шера 10220 тонн йоаккхаргья.

— Хьайбай боахам дегIабоалабера оаш оттаьр Iалаьмате йоккха программа я. Мишта кхоачашъе лерзI из?

— Цу гIулакха эггара хьалха эшар фуд аьлча, из да мел эша доакъар Iалашдар, из ма кулла дикагIа хилийтар, доакъара культураш дикагIа хьувкъаяр. Укх шера дена доакъара культурай структура оалан тIера дена ца хийцача яргйоацаш я. Семак да дувцар! Цхьа дIайийча дуккхача шерашка тIаюена бобови баьцаш ерригача дIаюеча хIемашта юкъе 5 процент, силосан мошача доакъаран лаьрхIа дIаюв хьажкIаш 10,4 процент мара яц.

Цудухьа бобови баьцаш укх шера 2600 гектара тIа дIае лерхI оаха. Вешта аьлча, укх бIаьсти 1240 гектара тIа дIаоаргъя люцерна, хьатIадоагIача шера — 4000 гектара тIа.

Партийни организацеша, совхозий директораша, юрта боахама специалисташа дерригаш а де деза хIара гектара тIера 200 центнерал кIезигагIа йоацаш силоса дIайийна хьажкIаш, 40 центнер люцерна чуэцара. Из де йиш хургьац уж культураш лелаера агротехника нийса ца лелайича.

Цхьабакъда, гIулакх цу тIа чакхдоалаш дац. Геттара лоархIаме да йол, сенаж, силос, баьца хьоар кийчдеча хана ерригаш технологически процессаш лерттIа чакхъяхар, доакъар дика а дегIах дIалаташ а хилийтар.

— Из дерригаш-м нийса да. Бакъда, района боахамашта геттара дукха доакъар эшаргда. ХIанзаьца хиннача тайпара из кийчде шо хьежача низ дIакхоачаргбий хьогI шун кхоачам хилпал доакъар Iалашде!

— Къамаьл а доацаш кхьича тайпара вIаштIехьданнкаьза даргдац доакъар кийчдепга. Опыто хьехьекхад цу балха прогрессиверагIа йола форма доакъар кийчделга ше къаьстта декъе а даь леладар долга. Таханарча дено дIадех хIара боахаме доакъар кийчде къаьст-къаьста механизировании отрядаш, звеньяш вIашагIъехкилга. Цар доалахьа хила еза эшаш йола техника, лаьтта, доакъар кийчдара хьадда заданеш оттае еза царна. Тхона хетачох «Назрановский», «Октябра 40 шу» яхар санна йолча совхозашка доакъар Iалашдара долча дешай директорий заместителаш хиланза баргбац, хIаьта кхьича боахамашка — цу дешашта бола бокказагIбола специалисташ. Концентрировании доакъар дукхагIа хилийтара хьажкIаш, гедараш, шекара свеклаш дикагIа хьувкъае еза.

— Доакъар кийчдарах даргдий-хьогI гIулакх!

— Дание а даргдац. Оаха къаьстта теркам тIабахийта безаш цхьаькха цхьа хIама да. Дувцар сенах да аьлча, из да хьайбай боахама материально-технически база чIоагIъярах. Укх гаргарча хана района боахамашка 2500 шинарийна лаьрхIа кхоалинаш хьалъе езаргья. ХIаьта ер шу чакхдалалехьа 2764 бежана лаьрхIа 13 объект хьалъяьякха еза совхозашка. Цул совгIа, 1982—1983 шерашка 3528 бежана лаьрхIа 21 объект хьалъенза аргъяц. Из беррига болх хозспособагIа бе безаш ба. Цудухьа кхы ха дIа ца йоаийташ вIашагIйоаха еза гIишлошъю бригадаш, хьайбай помещенеш хьалъяра эша материалаш хьатIеоза еза.

Уж помещенеш сигагIа хьалъяьярo йиш хулийтаргья хьайбай боахама специализаци а, поточно - цеховой хьисапе болх белга юкъедоаладе. Оаха дог доах республикe юрта боахама министерства, «Сортсемпром», «Чечингсельстрой» «Птицепром» тресташа, проектни организацеша района совхозашка керда хьайбай помещенеш хьалъеча а къахьачарна реконструкци еча а новкъостал деригиларга.

ХIаьта шийга доагIечох парте райкомо ший беррига организаторски, политико-массови болх тIеберзаберiба хьайбай боахам сихаа дегIабоалабере, мехка кхачан программа кхоачашъеча хьинара даьхе юкъедахьара политически механ кхаа долча басса дIадоваийтара, партийни, советски профсоюзни, комсомольски организацеш, боахама органаш, говзани кулгалхой, специалисташ из шоаи патриотически, интернационални декхар кхоачашдера карцагIбар.

Района къахьегамхоше шерра вай Йоккхача СССР 60 шу, Нохч-ГIалгIайчоь автономе 60 шу, нохчий гIалгIай шоай лаIамагIа Россеца юкъавоаьй 200 шу дизара дикана совгIатаца хьабаьбера.

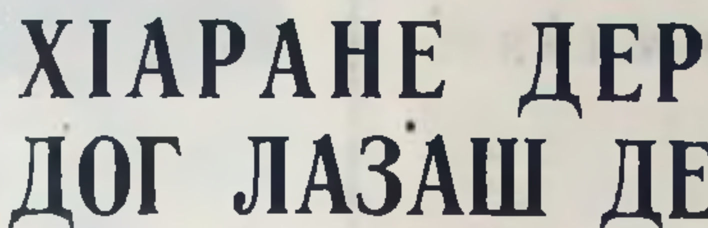
Интервью яьццар
М. ХАМХОЕВА.

«Овлангара денз проблема кхоачашъяра лаьрххIа йола КХАЧАН ПРОГРАММА кийч ца йича яргйоацаш лаьрхIад. Цо Iалашде деза дикка дукхагIа юртбоахама продукци йоаккхилга. Юрта боахам цун продукци лоаттаеча а чакхйоахача а доакъошца айхха кхотабе беза цо. Вешта аьлча, цо лерхIар—ма могга лоацагIа йолча хана наха хадданза продукташ лоаттаяра дола декхар кхоачашдар...

ЦхьайтталагIча пятилетке лаьрхIад доаккхаш дола дулх кхо миллион тоннал дукхагIа а хулийташ шера доаккхашдар 1985 шера 18,2 миллион тоннага дIакхачийта. ХIаьта из эггара кIезигагIдар да. КПСС Центральни Комитето республикай, краяй, областий партийни организацешка, районни партийни организацешка, юрташкарча берригача къахьегамхошка кхайкарал ду: хьайбай боахам — тахан юртара хьинаре фронт...».

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева парте XXVI съездо яьча КПСС ЦК Отчетан доклада тIера.

Дош лу хьалхалаттачоа

ХIАРАНЕ ДЕР ДОГ ЛАЗАШ ДЕ

МИШТА кхоачашъю тха шурий ферма коллективо КПСС XXVI съезда исторически решенеш? Масала, цхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу дика чакхдаьккхад ферма болхлоша. ПланагIа 350 тонн яккха езача оаха яьккхар 368 тонн шура. Совхоза шурий фермашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар тха коллективо.

Мишта вIаштIехьдаьлар из толам баккха? Сона хьетачох, толамга бода никъ хьабийлар доакъар Iалашдара йоагIача бесса терко яро. ЛурчагIа хинначул дуккха дукхагIа кийчдир дика доакъар. ПланагIа бархI эзар тонн силос кийчъе езача итт эзар тонн совгIа кийчйир, сенаж— шозза дукхагIа, ча — планал эзар тонн дукхагIа.

Цхьаькха хIама да са белгалданкха безам болаш. ХIаранегара доагIар цIенхашттагIа хьадеха даьлар тхо. бIаьсти яьлча «дIаьха» сомаш даха бахар дукха «Iо даккха» баьхкараштa шоаш укхаза де хIама доацилга дIахайтар.

Доаркашта шаьра бIаргагора балха хьалаш массане а цаIаш долга: доахан цхьатарра да, хIара доярка дIанийду доакъар а цхьан тайпара да. Цу хьалашка сихагIа гучавоал дог лазаш болх бер. шийна тIадилла гIулакх бе-башха доацаш леладер. Цудухьа доладелар тхо тIехьабусараш дикагIчарна тIехьакхувргбола гIулакх вIаштIехьдаккха. Къоначa доаркашта новкъостал делга, царга бIарг лоkхилга хьадийхар балхах дикагIа кхетачаргара, опыт йоккхагIа йолчаргара. Къаьстта теркам тIабахийтар хIара дийнахьа доахан цхьан хана а шура юхе ца юташ а деттара, хIана аьлча, тIаккха мара шура дукхагIа а хьаьнагIа а хургьяц.

Из дарах къоначa доаркашта доккха новкъостал хилар. Масала, Дугиева Фирдовса соахка хIара кхоабача Iаттагара 3597 килограмм яьккхар, хIаьта са йишас — Марема — 2782 килограмм.

Вурийтта шу даьннад № 2 йолча шурий ферме аз къахьега. Школа чакхъяьккха йоалаше ера со укхаза балха. Бокхьалдар аьлча, юкхьаьнца низткьало яр сона, бакъда, бокхагIа болча новкъосташ гIо дар халонаш яьлае, яйса карайнца гIулакх дезадалийта.

Цхьабакъда, къаьстта бернате хилар сона дIадаха шу. ПланагIа 2250 килограмм яккха езача соахьа са шо дIакхьчар хIара кхоабача Iаттагара 5070 килограмм яккха. Лечкьа санна ду из: сона чIоагIа дика хет из котало сай вIаштIехьъяьяна!

СОГА даим хет, хьай къайленех дувцаделар Iа, яхаш. Гуччахьа дIааргда аз: кхах хьулае езаш цхьанкха къайле яц са. Аз дер массане а де дезар мара дац. ХIаьта еррига къайле сенах латт аьлча, из латт вайх хIаране ше хьа мел дер де дезача тайпара дарах! Доаркай балха тIа лоадам боацаш цхьаккха хIама дац: ден распорядок, доахан кхабара рацион, дисциплина чIоагIа хилар, кхьидараш.

Из ишта хилар дIагойташ дола цхьа масал доаладергда аз. Тха цхьан доярка балха ара ца йоалаш кхо ди даьккхар. Цун доахан детта аьнна кхычунга дIаделар. Хьажал шо цох фу хилар— шура 30—40 килограмм кIезигъелар. ХIана хилар из? Доахан шоаш даим леладечунга дIаIам, цар цо яхар мара дац. Са доаханна гаьнна йоллаше а хоа со хьакхаьчалга Тамашийна дале а аз дувцар долаш дар да.

Доярка балха ара ца яьлча цун когаметта доахан детта йоагIа йиша е йоI, кхьметтел дешархой ухаш моттигаш а хул наг-нагахьа. Шийна тIадилла гIулакх ишта леладеш хилча шура дукха, йоакхалу ргни? ЙоакхалургIйоацилга цIена бакъда. Тхьовра дена со тIаккхача гIертар цхьа хIама да — ферме дахьа моттиг йоацаш доакъараш хиларах шура тIакхетаргьяц, нагахьа санна хIара доярка ший балхах дог лазаш ца хуле, бехктокхам яхача деша малан кIоаргга кхетадеш ца хуле.

...Доахан дийтта а яьнна, халат тIера Iодаьккхад аз. ХIанз-м паргIатта чуяха мара а езац. Скотникаша доаханна хIама юлларгья, уж латта моттиг цIенъергъл. Бакъда, со дIа-м йохалургьяц. (се цаI мара ишта яц ала гIертац со) из дерригa сайна бIарга ца дайча. Из дац тха скотникаша шоай болх во бар кхерилга. Хамхоев Iадрахьман Гадиев Тухан шу тайпара нах бац. Из да дерригa а сайна бIаргадайча бакъахьа хетилга. ТIаккха бокхъонца сатийна хургья со.

Вай беррига къахьегамхой сайна мехка а республика а юбилей сийна яьржача социалистически яхье юкъеяхай тха ферма коллектив. Масала, аз йиса укх шера хьалхарча кхаь бетта хIара Iаттагара 1020 килограмм шура яьккхай. ХIаьта укх шера 5100 килограмм яккха дош а деннад.

З. ДАУРБЕКОВА,
«Октябра 40 шу» яхача совхоза доярка.

НАЬХА ЙОАКХО Ю, ЦАРГАРА ДОАГIАР ХЬАДЕХ

ЭГГАРА лоархIамегIа моттиг дIалоац тха совхоза хьайбаш леладаро. Хьинаре къахьегаш, дика толамаш доахаш чакхдаьккхар хьайбаш леладераша цхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу. План 1400 тонн йолаш пачхьалкхена дIаелар 1476 тонн шура, 56 тонн планал совгIа дулх. 1981 шера тха доярнай вIаштIехьдаьлар юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 2300 килограмм шура яккха.

Цу цифра уйла еш, юха а дагайох сона тха боахама гIулакхаш массанахьа а дика ца лелаш хиина хьалха дIаяха ха. Алхха цхьа шу хьалха тIехьаюсачарех яр Пхьилекъонгий - Юртара шурий ферма. ХIара шера кхоачашъяцар укхаза планови заданеш. Ферма кулгалхоша тайп-тайпара бахьанаш лехар бехказбоалара, тIайоагIача хана тхоай болх тоаберг ба оаха, ала дош а дале дIайолхар. ДIайодар ха, бакъда, гIулакхаш дукхагIа телхе мара тоалуш дацар. Дениа дош кхоачашдацар.

ГIулакх ишта яхь дIахо даха йиш йолаш дацар. Юххера а совхоза партийни комитето лаьрхIа техкар ферма тIехьайисара бахьанаш. Царех керттердар малагIа дар аьлча, из дар укхаза дениа доши бухсоцаш хьадеш дари вIашагIа кхеташ, ца хилар организаторски болх во беш хилар.

Партийни комитето бах соцам хьадда бар. Партийна взыскани а еш, балхара дIадаьккхар хьалхагIа цига кулгалдеш хиинар.

Цунна когаметта хьожавир нъона специалист Плиев Мовли. ХьалхагIа из цу ферме зоотехник волаш къахьегаш вар.

ХIаьта зоотехникалла хьожавир коммунист Бекмурзиев Тимерлан. Кердача кулгалхоша тоадир ферма гIулакхаш, нийса вIаштIехьбаьккхар наьха болх, чIоагIйир къахьегама дисциплина. Царна мегар дика, барттайна коллектив вIашагIйолла. ХIаьта хIанз из коллектив хьалхалаттачарех а я.

ЦхьайтталагIча пятилетке парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахар. ТIахьожам дIахо эргабаьккха тоабар тхоай балха керттера лостам лерхI оаха, хIана аьлча, тIайнца решенеш кхоачашъяр — из организаторски балха эттара лоархIамегIа дола дакъа.

Цудухьа тха совхозе шерра даьржад хIара бетта цеховой партийни организацеца шоаш баьча балхах отчеташ телилга. Цо йиш хулийт партийни группашка организаторски кхетамех болх мишта лелабу ха, эшаш дола новкъостал де, белхе вола коммунист бехктокхаме оза.

Хьайбаш леладераша толам баккхар чIоагIа тийша да кхоачам хилпал доакъар кийчдарах. Цудухьа совхоза партийни комитето чIоагIа терко ю цу гIулакха. Фу дир оаха цу даькъе? Доакъар мишта кийчду хьажара лаьрхIа партийни комисси вIашагIъеллар. Комиссе тохкам бича гучадаьлар йоли кхыдола доакъари кийчдара болх во лелилга, цу гIулакха бехктокхаме волча коммуниста Оздоев Дауда нахага лерттIа болх хьабайтара эшаш дар даь ца хилар. ХIаьта техника лерттIа кийчъяь хиннацар тракторни бригада бригадира, коммуниста Джамбурнев Башира. Из дош дувцаш лаьрхIа паркома йоккха заседани хилар тха совхозе. Цига бехктокхаме дар коммунисташ Оздоев Даудa, Джамбурнев Башира, Царна выговораш елар.

. Бакъда, цунга кхача гIертаи дацар оаха леладаро. Тхона дагадаьлар дар доа...

ДIАХО ишта болх бе йиш йолаш дацар гIулакх. Цудухьа оаха яйр хьайийлла партийни собрани. ХIаьта цун эггара керттера повестка яр: хьайбаш леладерий вахарен къахьегамех хьалаш тоадара даькъе партийни организацена хьалхашка латта декхараш. Дукха пайдане предложенеш тайлар цу собране къамаьл даьча тха совхоза коммунисташа а парте боацараша а.

Партийни собрани совхоза керттерча зоотехника Даурбековна тIадожадир доаркашта мел эшар Iалашдар. ХIаьта дукха ха яьлехьа из решени Даурбекова мишта кхоачашъяьй хьожаш парткомо заседани йир. Цига цо хоам бир шийна тIадилла декхар кхоачашдаьд, аьнна. Пхьилекъонгий - Юртарча ферме реконструкци йир хьайбаш чулаттача корпуса. ХIаьта дукха ха йисаяц керда хьаду Iаьсий леладеча дола кхий йистедаза а. Ремонт йир шозза вIаштIара даьча нах чубахача цIенна.

ХIара цехови партийни организаце партгрупорг декхарийла вир шоай партийни группо болхлой вахарен къахьегамех хьалаш тоадара баьча балхах отчет тела.

Совхоза коммунисташ шоай организаторски болх ишта лелабар бахьан долаш вIаштIехьдаьлар болхлой къахьегама хьинар айде, цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера планаш а социалистически декхараш а толамца кхоачашде.

КIезига бац тха совхозе социалистически яхье массаза а хьалхалатташ хьабоагIаш бола коммунисташ. Хьинаре къахьегаш, башха дика толамаш доахаш я Сагова Лунай, Мальсагова Макка, Сагова Марем, ишта кхыбараш. Балха йоккха опыт йолаш ба уж. Цар опыт фермай продуктивность лакхъяра чIоагIа лоархIаме езаш я. Цудухьа парткомо даим терко ю хьалха латтача доаркай опыт, балха методаш массанена дIайовзийтара.

Укх шера вай республика къахьегамхоша лерзар да доккха цIейш — СССР хьаьхинна 60 шу, Нохч-ГIалгIайчен автономе 60 шу, из шоай лаIамагIа Россеца юкъахьаьхка 200 шу дизар.

У. МИСЛАУРОВ.
«Назрановский» совхоза парткома секретарь.

«Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча отделене шурий - товарни ферме дика гIулакх ду хьайбашта. Зоотехникашa оттабаьча боарамагIа йол, силос, комбинированни доакъар, мокха ду доаханна.

ГIулакх дарга хьалха хьежа тоаденна а да. Ферма коллективо тIехьхоачашъяй укх шера хьалхарча кварьала пачхьалкхена шура йоккхара план. ПланагIа 110 тонн йокха езача 112 тонн еххай.

СУРТА ТIА: Наьсар-Кертерча шурий ферма.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕГӀАЙОАЛАЕЧА БОАККХА КЕРДА ГӀА

ХЬИНАРЕ ДАКЪА ЛОАЦАРГДА НАЬСАРХОША

ГӀАЛГӀАЙ БОЛХЛОЙ КЛАССА ПХЬОАЛЕ

Назрановски ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» заводах дукха а доагӀаш а дийцад. Духхьал промышленни продукци арахеца предприяти хинна Ӏаз из. Цох хиннай гӀалгӀай болхлой класс кийчъю пхьоале. Берригача мехко новкъостал а деш, дегӀайхай из.

Заводе болх беш я бӀаьрча болхлой династеш. Хьалхарчарш укхаза балха баьхкачарех ба Гизатулин Мубаракша Шаваловича, Оздоев Йоакъапа Рукъмана, Местоев Союпа Ӏаьлий. Оздоев Идриса Дауда, Оздоев Товсе Ӏаддала, Дахкильгов Ахьмада Ӏаллауддина, Нальгиев Ӏусмана Беслана, Султыгова Тамаре дезал е кхоаччара цар гаргара нах.

Гизатулин Мубаракша Шавалович «Электроинструмент» заводе балха вера 1963 шера. Хьалха слесарь а волаш болх бир цо, тӀехьагӀа эгара ӀайхагӀа яр оалаш йола литейщика профессин караверзайир. Цхьабакъда, цун бехках цкъа брак хилийта, цкъа из балха ва тӀехьаваьнна моттиг яц. Дукха совгӀаташ тийннад къаьнача литейщика.

Къамах татарин ва Мубаракша. Къамаьл деш цо йоах шийна цӀаккха а дагадехадац цхьаь ма вий со, хьанца гӀулакх леладергда аз, аьнна. Бозаме, барт таӀа интернациональни коллектив я завода яр. Заводе, городе дукха новкъостий, доттагӀий ба са.

М. Ш. Гизатулина хьийха 1985 шера заводе балха вера цун воӀ Григорий. Таханарча дийнахьа шин вешин цӀагӀара цхьайтта дезалхо ва заводе болх беш. Уж ба токараш, слесараш, участкай мастераш, инженераш, медицински болхлой.

Мубаракша кастта пенсе вала кийчлуш ва. Цхьабакъда, дика тӀехьале юхейита вода из. Шийгох ловзал, балха йоккха опыт дӀаеннай цо шийгох дезала, гаргарча наха, литейни цеха йоккхача коллективана. Цун вахара кертера принцип я деша да хулта. Шоашта тӀадилла гӀулакх кхоачашде Ӏомабаьб цо шийца болх беш хинна нах а.

Хьожаргда вай укхаза болх беча СултыгоагӀар дезалга а. Таханарча дийнахьа 7 саг ва царех заводе. Эгара хьалха укхаза балха ера Тамара. Из дар 1965 шера. Цул тӀехьагӀа балха баьхкар цун къонгаш [illegible], Ӏумар, [illegible], цун йоӀ Лиза, вийни йоӀ Мустафа, цус Яхин. Хиланза яргӀоана, завода оша професси [illegible] ба уж: слесарь, электромонтер, токарь, шлифовальщица, инженер. Мехкаше а шоай дакъар тешаме кхоачашду.

Хоастабе, цӀераш яха могаргйолаш кхы а династеш, [illegible] болалий дукха ба заводе. Царех ва СССР Лаккхерча Совета депутат, токарей бригадир М. С. Даурмов. КПСС Назр-ГӀалгӀай обкома член, токарь, И. Саков, сборочни цеха начальник М. С. [illegible], [illegible] АССР Лаккхерча Совета депутат, слесарь-лекальщик А. [illegible], парти Назрановски райкома бюро член, слесарь-сборщик И. С. [illegible], токарь С. [illegible], [illegible] И. Б. [illegible], [illegible] бригадан бригадир М. Мужахоев, Л. [illegible] [illegible]

Юбилейни шера хьалхарча кварталa планал совгӀа 10 эзар сома мехьа продукци арахеца вӀаштӀехьдаьннад завода.

Укхаза хаддаза юкъекхув Ӏилмана, техникана карагӀдаьннар. Бригадни метод заводе юкъейоалае болабелар 1967 шера дехьа. Из гӀулакх дӀадоладьар яр сборочни цеха коллектив. Цу хана а бригада членаша хьадьдаьнначох эзар аланн. ХӀанз № 43 йолча цеха ерригача сменас цхьан нарядагӀа бу болх.

1983 шера деза дунен дикагӀйолча образецашца къовса могаргдола дикагӀйола изделеш арахеца лерхӀ заводо. Царех цаӀ — тховнаш теккача эша «СО—106» яха машинаш. Хьалха заводо арахецаш хинначунца нийсйича керда арахецаргьяр шоаза дуккагӀа болх бе торо йолаш я, хӀаьта из хьаеш дӀаухийта материал а 50 процент кӀезигагӀа я. Цу гӀулакха мел эша документаци кийчдаьдаьннад. Иштта керда арахеца лерхӀаш кхы а дукха изделеш я. Укхаза лерхӀ карара пятилетка чакхъялалехьа ерригa продукци кердаякиха. Цул совгӀа цох ах паччахьалкхен дикала Знак тӀалатташ хилийта.

Торо ний завода дагалаттар кхоачашде? Цу хаттара «я», аьнна майрра жоп дала мегаргда. Из ишта долга хьахьекхар профессех дикагӀвар малав хьожаш дукха ха йоаццаш заводе хиначa конкурсо а. Къовсаме дакъа лоацаш бар шоайла яхь лелаеча 5 завода — ОЗАТЭ (г. Орджоникидзе), «Сухумприбора» (г. Сухуми) «Севкавэлектроприбора» (г. Нальчик), «Электроприбора» (г. Грозный), ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмента» викалаш. Укхаза наьсархоша хьахьекхар шоай лакха говзал йолга.

ХӀанз заводо ше кийчъю шийна эша кадраш. Хаддаза болх беш я заводе технически кабинет. Укхаза керда дар, Ӏилмана карагӀдаьннар довз болхлошта, специалисташта. Назрановски ГПТУ-14 кийчбу лакха говзал йола специалисташ. Цигахь дийша ба тахан республикан бовзаш бола Дзарматов Муса, Саков Йоакъап, кхыбараш. Цул совгӀа, заводо хьехабаь 12 саг институташкен 15 саг техникумашкен деша вагӀа.

ХӀаьта а лакхера образовани йола специалисташ заводе тӀехьаш бац. Къаьстта эш машинаш хьаяра технологи йовзаш бола специалисташ. Цудукха завода кулгалдоша, партийни а профсоюзни а организацеша бакъахьа [illegible] машинаш хьаяра технологи, метала тода [illegible] инструменташ йовзаш бола специалисташ кийчбара Грознензски мехкадаьтта институте факультет хьайилларга. Из профили йола специалисташ Назрановски завода ийша ца Ӏеш, республикерча дунехача заводашка ма бийш.

Мехка, республика доладаьча юбилейна наьхалка конкурс а заводо коллектив. [illegible] совгӀа завода вий а [illegible] да укх шера [illegible] 20 шу дул из [illegible] ба [illegible]. [illegible] [illegible] да цун Ӏадарш шу.

М. Б. [illegible].

Н. Ижаева [illegible]

> **Цифраша дувц**
>
> Нагахьа санна 1982 шу чакхдоалаш районе 12400 устагӀа хила беле, цхьайтталагӀа пятилетка чакхйоалаш 25000 хургба, цу даькъе 11500 жий а болаш.
>
> ◆
>
> Соахкарчул 1,7-зза дуккагӀа дулх даккха лерхӀ райониа боахамаша укх шера. ХӀаьта 1985 шера — 2,6-зза дуккагӀа доаккхаргда из.

Дош лу хьалхалаттачоа

ГӀУЛАКХ ДАРГА ХЬЕЖЖА

Хьайбаш аз лeладу хӀанз ткъо шу совгӀа ха яьннай. 1961 шера денз аз болх бу «Маяк» яхача совхозе, хьалха «Экажевский» совхоза отделени яр из.

Соахка дика кийчденнадар тхо хьайбаш Ӏаьгара дахара. Цудухьа гӀел ца долийташ уж Ӏаьгара доалаш а латт. ХӀанз хӀара беттача Ӏатта оаха лу 20 килограмм силос, 10 килограмм сенаж, 2 килограмм комбинированни доаъар, 5 килограмм ча. Цул совгӀа, хьайбаша ма молла моака, муж лоаттабу оаха.

Хьайбашта доаъар делча, царна хий моладича чакхбалац скотника болх. Дикача скотника шийн Ӏулацара хӀара бежан довз. Бокъалдар аьлча, дезала санна доал де деза хьайбашта а.

Во дац тха пятилетка шолагӀча шера хьонхамаш а. Хьалхарча квартале 54 тонн шура йоана елаш дар тхо паччахьалкхенга, хӀаьта оаха елай 60 тонн. ДӀахо йодача хана из хьонхам кхы а ялурба. Ферме долча 120 Ӏаттах, тахан бетташ 80 етт мара бац.

Шоахьелча оаха хьайбаш леладу Алблеста бер лхача моттиге. Укхаза лен а бус а доажаду оаха уж. Хьайбаш дӀадигалехьа баъахьа дар цитача е ела пийчо йоре.

ХӀаьта сай вахарах лаьца а массехи дош ала безам ба са. Ирза долаш саг хиший со. Пхи делахо ва са. ВоккхагӀволa [illegible] — ГӀаруни Ибраьхӏами — трактористаш ба. Эзарe гӀулакх до ваха-лехьа, совхоза кхайкo цхьаьццa балхаш деш хилар Барицa. ХӀаьта эгара вӀамогӀa йола Ваха 8 классе деша вагӀа. Мугӏача хана могӏааш соии новкъостал деш хул из а.

Аз беча балхах бокха мах баьб паччахьалкхено. «Знак Почета» яха орден сийна сона. Цул совгӀа вай баьча В. И. Ленина 100 шу дузаш юбилейни медаль а елар.

1980 шера денн 1 класса хьайбаш леладу мастер хилавар 20 процент [illegible] [illegible].

[illegible]

Н. МЕДОВ,

1 класса хьайбаш леладеш вола мастер.

ЗАЙНАПА И Р А З

Цуприпна ялх сахьат доалаш латт. Доахан детта йолабала кийчлуш ба доаркаш. Бытовке дӀачухаьр Зайнап. Укхаза шийн балха хӀаман тӀиювхиш, цӀаьхха дӀахьежача бӀаргалйра цунна хьалтеха йоалла «Молния». Доккхача цӀеча елаша цу тӀа паддьдар: «Айдеева Зайнапа санна бе болх!». Цо дог гӀоздаьккха, кхы а дуккагӀа шийн дегӀа низ белча сацаш хеталделар Зайнапа.

Школа чакхъяьккхачул тӀехьагӀа Зайнапа хьалхашка оттаьдар професси харжарах дола хаттар. Шийна ца Хьалимат санна доарка хила цо лаьрхӀа дукха ха яр.

«Назрановский» совхоза Пхьилекъонгий - Юртарча ферма коллективо безаме тӀаийцар Зайнап. Из царна йовза дикка ха яр. Царна ховш дар из къахьегама тӀера йолга а етт бетта ховш йолга а. Бакъда, боккъонца доахан деттара йола говзал караверзаль ялалехьа Зайнапа дукха хилонаш Ӏовша йийзар.

— ХӀама дергдац. ма елха, — яхаш сецайора из цун хьехамча Оздоева Тамарас. — безам а болаш болх хьабе хьо гӀерташ хуле, дерригa а вӀаштӀехьдаргда хьа.

Зайнапа дог эккхаш бар балхах, кхераллаш бар хилонех. Иштта яцар цун оамал. Шийн новкъостий цец а боахӀаш къахьега йолаелар из. Массарел хьалха хьаухар балха. ЛерттӀа ца кхоабаш, дика ца бетташ, цӀен ца беш цхьаькха етт битацар.

Иштта къахьегар бахьан долаш 1977 шера ферма кулгалхоша Зайнапах йоккхагӀйола доарка йир. Цу хана дена цхьоккха шу дӀадахадац Зайнапа шийн планаш тӀехкхоачаш ца еш. ХӀаьта 1978 шера дена ферме яьккха цо Ӏеш, ерригача совхозе а социалистически яхье хьалхара моттиг йоахаш хьайоатӀа из.

Укх шера хьалхарча кхаь бетта цо хӀара Ӏаттагара 720 килограмм шура яьккхай.

— ХӀара Ӏатта лерттӀа гӀулакх де деза, — йоах Зайнапа, — из я-кх шура дуккагӀа яьккхара йола са «хьайле». ДуккагӀа шура йоаккхаргьа доакъар доаггӀача бесса теле. Из кийч а даь мара хьайбашта дӀа ца лой. Иштта лоархӀаме да хьайбаш чуледаду помещенеш цӀена хилар.

Дика толамаш доахан чакхдьекхар Зайнапа дӀадаха шу. План 1750 килограмм йолча, цо хӀара Ӏаттагара 2450 килограмм шура яьккхар. Даьхено лакха мах бир цо хьинар кхо ца деш хьийгача хьаш. «За трудовую доблесть яха» медаль, укх тӀеххьарча кхаь шера «социалистически яхье котъьйнар» яха знакаш, дукха премеш, грамоташ, «10-ча пятилетка котъьйнар» яха ВЛКСМ ЦК Знак сийнай цунна. Бакъда, Зайнапа оамал ец даьхача толамех тоъам бац Ӏеш. Юбилейни шу дӀадолалуш цо тӀаийнад кхы а доккхагӀа декхар: хӀара Ӏаттагара 2500 килограмм шура яккха, аьнна.

...Доахан дийтта даьннад. Сарахьа ше мел йола доарка хьагуллу цӀеча уголоке. Укхаза царна дувц дӀадахача дийнахьа баьча балхах, цун итогаш ю.

— Ӏайха шура йоалрах шалла дог лазац хьа? — хьаттар Зайнапа шийн корпусе болх беш йолча цхьан доаркага.

Шийга дувцачох цец а яьнна, Зайнапагахьа дӀахьежар доарка. Тахан из сихъенна, шоалагӀа доахан детта йиц а ена дӀайодаш бӀаргайнаар Зайнапа. Из болх аз хьона хьалхара бир, хӀаьта хьа 21 Ӏаттагара аз кхы а 10 килограмм эггара хьаьнагӀа йола шура яьккхар. Эхь хетацый хьона иштта болх бе?!

Майрра ала мегаргда, из къамаьл цу доаркана дуккхача хана дагалаттаргда, цу тайпара хӀама цо шайгара кхы доалийтаргдац, аьнна.

Х. ШАДИЕВ.

РЕПОРТАЖ

ДОГ АЙДЕННА КЪАХЬЕГ

Дукха ха я лаьтта леладераш бӀаьсти яларга хьежа. ЧӀоагӀа тӀехьъяьннан из укх шера. КӀезиг-дукха а ха этта ди деча, хӀашка арабоал Экажкъонгий - Юртара коартолаш лелаераш. Укх шера 600 гектара тӀа дӀае лерхӀ оаха из мах бола культура.

Апрела хьалхарча денoшка кхашна араьхар оаха коартолаш дӀаюш йола агрегаташ. Хьагучох, совхоза механизатораш дика кийчбеннаб бӀаьстен - кхашкара балхаш чакхдахара. Болх дӀеболабеннеча хьалхарча дийнахьа кхай тӀа яр 12 агрегат. Царех цхьаккхе а ела, сеца моттиг хилацар.

Берригa а болх хӀана бац, аьнна механизированни бу, кхыметтел коартолеш а уж дӀаюча агрегаташка хьалха санна кулгашца ца кхоьхаш, лаьрххӀа кийчъяьча машинаша Ӏочуеш. Цу гӀулакха кийчъяьй «Газ-53» яха самосвалеш.

ДӀаюча коартолаш тӀера бӀаргтӀера бекхаш агроном - семеновода Ужахов Ахьмада. Агрегаташка дӀаю коартолаш Ӏочу мишта йоаш, йиштӀеча бесса кӀоарган долаш дӀаюш уж, оттабеьча йоагӀа удобрениеш [illegible].

Укх шера индустриальни методагӀа дӀаю оаха коартолаш. Цо тоарш ургаш хьаьна поацкона хана. 8—10 дийнахьа, балхаш чакхдоал. Мехкаша а цхьанена дӀа а эша болх беш аппна, аттагӀа да дӀа-ца нав къостал де. [illegible] табе, хӀаьта цу методо керттерa дар — лаьтта леладера культура [illegible]. Иштта, хьувкъам а гуралье массано цхьана чуъдерга. Цхьабакъда, из дац хӀаране хьадер къоастaлургдац, аьнга. Коартолаш дӀайийна хьалча участкаш звеношта енъарӀьа. ХӀаране доал дергда шийшийна тӀачӀоагӀйоаьча участкана. Гуралье, хьувкъам чуэцача хана, хоаргда кхерарена фу карагӀдаьннад. Цу гӀулакха къаьст-къаьста учет лелаергьа.

КъахьегамхоЙ къаьстта хьинар айдаьд района дeннaча дoкхача совгӀaто—ерригсоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах РСФСР Министрий Советом ВЦСПС ен карара тепа ЦӀе байракъ елара. Из котало йоаккхеча дикне дакъа юкъедильад «Экажевский» совхозе коартолаш лелаераша а.

Царех цаӀ ва Аушев Юсеп. Ткъаь пхиь шу гаргга ха я Юсепа укх боахамe коартолаш кхаю. Цу юкъагӀа йоккха опыт Ӏоаьй цо. Совхо цо кулгалдеча звенос 50 гектарах хӀаране тӀера чузца оэаш хиннар 110 центнер мера кхацача, чуийцер 185 центнер.

Укх шера а иштта лакха хьувкъам кхебе дага я цо кулгалдеш йола звено. Цу гӀулакха тороннаш йолаш я.

Аушев Юсепа звенос санна хьинаро къахьегаш я Угурчиев ӀамерагӀа, [illegible] [illegible], кхычар звенош долалаш я.

Къахьегама совгӀаташца наьсарахе дага ба укх шера знатнешни коартолаш лелаераш СССР а Нохч-ГӀалгӀай АССР а доккхача юбилейшта.

Р. ДОЬРИЕВ.

«Экажевский» совхоза керттера агроном.

СУРТА ТӀА: Аушев Юсеп.

И. ГИШЕВА сур.

> **Цифраша дувц**
>
> 1983 шу чакхдоалаш районе хургда 12000 хьайба, цу даькъе 5200 етт а болаш.
>
> ◆
>
> Вешта аьлча, 1981 шера хинначул 14 процент дуккагӀа хургда хьайбаш, хӀаьта детта доахан — 2-зза дуккагӀа.
>
> ◆
>
> Нагахьа санна укх шера района совхозаша 5165 тонн шура йоаккхаргьяле, 1985 шера 10220 тонн яккха лерхӀ.

Дош лу хьалхалаттачоа

«Кура» хьажкӀаш хьувкъаергья

ХьажкӀаш кхеера дика опыт Ӏоаьй тха совхоза механизатораша. Дуккхача шерашка лакха хьувкъам кхебеш хьабоагӀа Кодзоев Бахьауддин, Даурбеков Юсеп санна бола боккхий говзанчаш, уж районе бейза ца Ӏеш, ерригача республике а бовзаш ба.

Укх совхозе аз хьажкӀаш лелаю берайтта шу совгӀа ха я. Цу юкъагӀа са а са звеноца болх беш бола новкъостий а Ӏомабеннаб хьажкӀашта Ӏуналде, тоъал лакха хьувкъам кхебе.

Соахка, хоаш [illegible] лара, чӀоагӀа хала шу дар ахархошта. БӀаьсти тӀехьа яьлар, цул тӀехьагӀа аьхки йокъал эгар. ХӀаьта а хӀара гектара тӀера 50 центнерал совгӀа фуъела яьа хьажкӀаш чуийцар оаха. Укхаза белгалденна доза, звенос леладеш дола 200 гектар йола кха хьий дехкаш доацилга. Дукха къахьийгар тхоа хӀаране хьажкӀаш ца йойта гӀерташ. Берригa низ, говзал тӀаэхийтар шоаш денна дош кхоачашдера.

Йокъал эгга ха хьалхе а нийсъенна яр тхона. Масала, 1972 шера бӀарча аьхки хейра догӀа делхензар. Цу шера а вӀаштӀехьдаьлар звено бола беча наьха хӀара гектара тӀера 33 центнер хьажкӀаш чуэца. Боккха мах бир паччахьалкхено цу шера оаха баьча балха. Дуккханешта совгӀаташ делар. Сона елар Къахьегама ЦӀеча Байракха орден. Цул тӀехьагӀа цӀаьхха совгӀат делнад сона: В. И. Ленина орден.

Хьалха оаха дӀаюера «Одесски-10» сортах йола хьажкӀаш. ТӀеххьарча шерашка тхона гучадьннад «ССК-363» яха Венгерски гибрид [illegible] лашка дукха а дикагӀа хьувкъалга. Укх шера уж хьажкӀаш дӀаа кийчлуш да тхо. Цу гӀулакха мел эшар кийчдаьд. ХьажкӀаш дӀае хьакъоестадаь лаьтта аьза, тоедаь ул. Иште кийча е ерригa а техника. Цунна ремонт еча хьинаре къахьегаш хиннаб механизатораш М. Гарахоев, Я. Даурбеков, Ж. Манкиев, кхыбараш. Цар гуралье махка боаккхаш, тӀоадел дӀакъоалаш дукха болх баьб. Норме 8 гектар йолаш хӀара механизаторo 15—20 гектара обработке йора.

ХӀаьта а дерригa тхо дьдаьннад, тха балха тӀа кхоачамбоацараш дац, аьлча нийса хургдецар. ХьажкӀаш оаха индустриальни методагӀа дӀаю. Цу гӀулакха лекъртӀа вӀашагӀьола агрегат хила [illegible]. Укхаза эшаш йола сеялкаш тхона беттача бесса яц. Уж каст - каста йох. Цул совгӀа хӀаьнзе а, [illegible] йолча хана, гуралье хьувкъам чуэцаргбола техника а кийчйича бакъахьа я.

Массаза цхьача сарца гӀертийна, лакха хьувкъам кхебе дага да тхо укх юбилейни шера.

Ю. ТЕЛМЕХАНОВ,

«Октябре 40 шу» совхоза хьажкӀаш лелаер.

«Экажевский» совхоза къахьегархошта бераша дош ела совгӀат дир дӀадахача шера. Экажкъонгий - Юртарa хьаскийн детсад. Цун лелаяраш [illegible] Мадина Лечаевна, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] дахи ца доахкаш паргӀата къахьега йиш йолаш ба совхоза болхлой.

СУРТА ТӀА: Экажкъонгий-Юртара детсад.

И. ГИШЕВА сур.

МИНЕРАЛОГИ ДУКХА ЕЗАРАШТА

МОСКВА. 1алам лорадара Ерригроссийски общества зале Воровске ц1ераг1ча улицаг1а, 5 хьайийллай выставка. А. Е. Ферсмана ц1ераг1ча Минералогически музеяс в1ашт1ехьаьккхача экспозице шй а г1оравьнна волча 1илмахочун дешаш: «...кхерт1ой а дуьш да». Музее хьахьокх т1ехьарча пхе шера гулъяь х1амаш.

Экспонаташ хьачуеннад советски геологаша, коллекционераша, х1аьта кхьна мехкашкарча музейшца хувцаш, 1илман экспедицешкарен хьаела яраш а я. Йоаш я 4 километр лакхача моттигашка Тянь-Шана лоамашкара кораль а «Витязь» яхача тохкамаш дечо кема тихоокеански к1оаргаленашкара хьалъяьха а минералаш, Индера, Австралера, Бразилера, Конгора, Францера, Японера дена наггахьа мара нийслуш доаца т1ой.

Къаьстта теркам т1аоалаш да х1амаш ю т1ойн царна кочьера искусстви изделеш — вазаш, статуэткаш, кач йоадаю г1изгаш.

СУРТА Т1А: выставка ихьан зале.

В. КОШЕВОЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

ШКОЛА — Ц1ЕЙШТА

Хьат1адоаг1ача ц1ейша наьъадолхаш оаха оттаьн школе бе лерх1ена балха план. Цунна чуйоаг1а тайп-тайпара экскурсеш, конкурсаш, кхыйола мероприятеш. Дукха ха йоацаш тхо даха силар Мужечарча С. Орджоникидзе музе, Грознерча краеведчески музее. Цигара ц1ойбаьхнача дешархоша библиотекарна Л. И. Максевайца ихьана кийчдир «Нохч-Г1алг1айче г1олла» яха альбом, д1а са лела «Са Нохч-Г1алг1айче» яха книжни полка, цу тайпара ц1и йола суртий конкурс а чакхъяьккхар. Х1аьта пионерски классаша д1айихьар «Нохч-Г1алг1айчен доию седкъий» яха Сийлахь-боккхача Даймехка т1ема вай республикера турпалаш бувцаш йола сбор.

«Са республика биографи», «Доттаг1алла ба тха ницъ» яхача темаех сочинений конкурс хиттий лакхорча классашка. Дикаг1йола сочиненеш оаха йийшар школьни радиолинейке. Уж яр итт-лаг1ча классерча дешархой Путоева Роза1, Перова Томай, Мархиева Маринай сочиненеш.

Педагогически коллективо лакхерча классашкарча дешархоица кийтьк «Малхбоалеселавийски къамий Къулбаседа Кавказе бахача накъацара эггара хьалхара кийъмоттиг», «Доттаг1лен йоаргйоаца сердал» яхача темаех йола лекцеш беседаш.

М. КИЕВ,
№ 4 йолча Орджоникидзевскерча школа директор.

КХУВШ ЙОАГ1А ЯЗДАРХОЙ Т1ЕХЬЕ

Нохчий литература хьакхоллача яздархочоа Бадуев Са1ида хетаяь йола къонача литераторий конкурс чакхъяхар традици а хиина д1аэттал.

Ши шу хьалха къонабараш в1ашаг1кхийтар Грозненски района Пок[к]ха-Атаг1е яхача юрта. Х1аьта укх шера из конкурс чакхъяьлар Советски районе. Дукха ха йоацаш цига безбир къоначар кхоллама IV конкурсе дикаг1а хиннараш.

Районий культура ц1а ц1ей дездеш санна хоза кийчдаьдар, зала чу б1аргаго йиш яр Нохч-Г1алг1ай книжни издательствс кепа теха арадаьллача книжкай выставка. Советское яхача юрта духхьал конкурсе котало яьккха бола къона литератораш баьхка 1ийнабацар, иштта хьаьшашта юкъе бар республика яздархой, жюре членаш М. Сулаев, С. Чахкиев, И. Мииляк, Ш. Арсанукаев, А. Шейхиев, республика культура министерства, комсомола областной комитета болхлой.

Литература ц1ей хьадийллар парте райкома пропагандай агитацен отдела заведующе С. Х. Тепсаева. Эггара хьалха къамаьл дир конкурса жюре председатела М. Сулаева.

— Къонача литераторий кхоллама IV конкурсе дакъа лоацаш вар 280 саг, — аьлар цо. — Царех 80 совг1а саг шоай произведенеш духхьашха кепа теха вар, доакъашхошта юкъе яр 80 йо1. Белгалдаккха деза, Ножай-Юртовски, Шалински, Наурски, Назрановски, Ачхой-Мартановски районашка къонача яздархошца дика болх беш хилар. х1аьта цу г1уланха к1езига терко ю Ленински, Октябрьски, Гудермесски, Сунженски районашка, из дика гуш дар конкурсе.

Жюре председатела ц1ераш яьхар цу яхье котбаьннарий а. Къонача поэташта юкъе хьалхара моттиг яькхар № 1 йолча Ведински юкъерча школа хьехархочо Ю. Яралиева. Х. Нурадиловна ц1ераг1ча театра администратора Л. Салигова; шоллаг1а хилар книжни издательства болхло З. Яндарбиев, Ведински района газета литсотрудник И. Юсупов; кхоалаг1а моттиг яьккхар Наурски района газета литсотрудника В. Литвиненкос, университета студента А. Бисултанова.

Къонача прозаикашта юкъе толаш хилар № 2 йолча Урус-Мартановски школа хьехархо Ф. Эсмурзиева, шоллаг1а моттиг яькхар Шалински района «Иецра» яхача совхоза болхлочо Х. Идрисова, кхоалаг1а моттиг яьккхар наьсархочо В. Хамхоева.

Х1аьта драматургашта юкъе дикаг1чарех хилар Лоха Варанда яхача юртара хьехархо М. Ахмадов. Иштта ц1ераш яьхар укхаза кхьча дикача произведенесй авторий а.

Литература ц1ей а котало яьккхараш а безбеш унхаза хилар района художественни самодеятельноста концерт.

Къоначар кхоллама IV республиканский конкурс чакхйоалаш призовой моттигаш яьхараштa д1аелар комсомола обкома сийлен грамоташи мах бола совг1аташи.

Н. АЛМАЗОВА.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Намибе паргlатонга хьу хала никъ

«Мишта чакхйоал Намиби ший мукъаг1а хилийтара процесс?» — из хаттар дайъ АПН корреспондента Жигунов Анатоле ОАЕ мукъаяккхара Комитета исполнительни секретарага Х. Мбитага.

ОАЕ церттерча декхарех ца1 кхоачашделла, — аьлар Х. Мбита, — вешта аьлча, Африка Къулбехьа колониализмахи расизмахи юхедисараш д1а а даьха континент иноза мукъаяккхар хьалха санна ден повестна т1а латташ да. Зимбабве ший мукъаг1а хилар д1анкхайкхадьуьл т1ехьаг1а т1ате11а гаргабахар къамаш мукъадахара къовсам Намибинеи ЮАР-аи. Соно хетачох, Африка мукъаяккхара дакъе дукха т1амаш карат1дийнлад ОАЕ. Х1ьта а ала доаг1аш да, ха д1айодаш хилари Намибе халкъ хьалха ше даьттача беса иназ-1отгъамаи эксплуатацеи к1аллатташ хилари. К1езига [illegible] т1айаьяц ку деша хьакъехьа ООН-а ихьабакъда, х1анз ше лаьрхара кхы меттахьа дайнадаш ид.

Малхбузен державаш [illegible] я, — д1ахо дуьц Х. Мбита, — шоаш Намиби [illegible] а г1ерт, кхыметтел США, Англе, Франце, Канада, ФРГ викалех латта [illegible] группа хьа а яй даш. Группо т1айийцай шийна ЮАР-аи Намибе къам мукъа[illegible] юкъе [illegible] функцеш. [illegible] дий тхо «пятерко» бе[illegible]? Тхона хет, группа из дош къовстадара, вешта аьлча, [illegible] Намиби мукъа[illegible] тоххила дага яц [illegible]. Цар г1уллакхаш зайча, [illegible] группа членаша да [illegible] дар шоай политически [illegible] де. Цар [illegible] а [illegible] да [illegible] державаша [illegible]

Аз яха радикальни хувцамаш да намибийций бохьонца дола хьашташ бахьан къовсам лоаттабеш йола организаци СВАПО котъялар. Малхбузехьара ЮАР тиъама к1ал йоаллараш из организаци котъялар кхераш ба. Хета а доаг1аш хеташ ба. Намибе проблема, нагахьа санна ийсхонца къоастае в1ашт1ехьдоале Африка цу дакъа т1ара шоай влияни ч1оаг1а меллургья аьнна. Цхьабакъда, СВАПО юхаяла дага йолаш а къовсам социйтаргболаш а яц, Кхерамзлен Совета № 435 йолча резолюце к1ийлен т1а ООН план кхоачаш ца йой.

Белгалданкха дезаш ца со, — аьлар Х. Мбита, — цу плана моллаг1ча тайпара яь а ревизи яра, йуьна т1ерадовла г1ертара тхо дувиилга йоадаш духьала хилар. Х1ьта малхбоалехьара «пятерка-м» доп харцахьа данкхара а, ца къоастаделга т1ехьаданкхара а, ЮАР юкъе г1ортара эша хьалаш хилдара а тайп-тайпара йола поправкаш е г1ерташ я.

Намиби вошта карара яла мегаш хилар кхета а деш, сихбенна шоай г1улакхаш тоаде г1ерташ ба расисташ — кийчлуш ба хий к1оарга долча моттиге уллача меха ца1 мара йоадача Уолфиш Бей яхача намибийски форда порта аннекси е. Нагахьа санна Намиби цунах йоале, форди бувзамашка дилладча йиза Преторея чийра хурьял яз. Цунна ихьана СВАПО отрядаш х1ал[illegible] а шоай [illegible] т1абода [illegible] ЮАР.

Цхьабакъда, [illegible]

(АПН).

Хи тIара яхьаш

Укх деношка дукха нах гуллу Грознерча «Садко» яхача наьк дара бассейне. Д1адахача шоатта дийнахьа укхаза д1айолалой Россе Къулбехьен хьалхара моттиг яккхара спортивни яхьаш.

Яхьашка дакъа лоацаш ва 1966 — 1967 шерашка ваь 100 совг1а спортсмен. Вайшта баьхнаб Ростовера, Краснодарера, Орелера, Белгородера, Курскера. Ставрополера дикаг1бола наьк дераш. Царца ихьана яхьашка дакъа лоацаш ба вай республика дикаг1бола спортсменаш а.

Шин дийнахьа лаьттача яьхий итоге хьалха яьнай Ростовеи Краснодареи командаш, х1аьта цхьаннена а дага довцаш Ставрополе, Орела, Белгорода шиа болча командел хьалха а баьнна х1анзарчоа кхоалаг1ча моттиге ба вай республика [illegible]налаш. Къаьстта белгалдаьнна довг1а, спорта мастера норматив кхоачашъе укх яхье шиа грознеца — Степанов Виталеи Солоухин Сергеии в1ашт1ехьдаьннила. Уж шаннахе а мехка сборни командаца юкъевига аьнна белгалваьннар.

Р. АУШЕВ.

СУРТАШ Т1А: 1. Шоай [illegible] дера старт. 2. Спорта мастерале кандидат Степанов Виталий.

Автора сурташ.

Дукха ха йоацаш Астраханерча консерваторе фортепьяна кафедро гулбир вай мехкарча дуккхача музыкальни училищашкара дешархойи хьехархойи. Цига хилар фортепьяна отделенешка дешача дешархой специальностах доала хьажар.

Дика кийчо йир цу мероприяте дакъа лоацаш хинача Грознерча музыкальни

ХЬАЖАРЕ ДАКЪАЛАЬЦАР

училище а. Цига бахийта пианисташ хоржаш хиннача конкурсе белгалбаьннаб В. Абрашина, Е. Осаковская, Л. Колесникова, Э. Равилова, Н. Горскова бар хьажаре шоай музыкальни говзал, произведенеш д1алаьхара техника д1агайта Астрахане бахараш.

Вай мехкахоша фортепьянаца, камерни ансамблаца ихьана д1аленха классикий фортепьянана лаьрх1а йола произведенеш дикка мотавир Москвера баьхкача а моттигерча а жюре членаша. Х1аьта камерни ансамблаца ихьана Моносыпова сонаташ т1ехдика д1алакхарах Н. Горскова премига [illegible].

Хьинарал совг1а консерваторо хилар училищий хьехархой конференци а. Конференце докладаш ийчарна юкъе яр Грознерча музыкальни училища фортепьяна отделене заведующи Н. М. Разборская. Хьехархоша дикка пайда [illegible] «Хьалхарча курсе дешархоша специальностах беш болча балха белгалонаш» [illegible] лекци.

[illegible]

С. ЧАКОИ.

Редактор
Т. А. ГЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
8 АПРЕЛЬ

8.00 — «Ха».
8.40 — «Къоньлена моттиг» — бера вах. А. Толстой — «Иванвай бера чар».
9.30 — «Илли Вола Ладдава». Фильм-концерт.
10.00 — Документальни фильмий программа.
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Финланде г1олла» яха кинопрограмма.
15.10 — Дуьне вашийъайта мехкарча конкурсий лауреата Н. Демидова концерт (фортепьяно).
16.10 — «Эрсий къамаьл».
16.40 — Таллинерча Пионерий Дворцера художественни коллективий выступленеш.
17.10 — Нанкочина кхом болаш хила еза. Солнцевски шахтерий балха опытах.
17.45 — «Шахматни школа».
18.15 — Малхбоалей ленински университет.
18.45 — «Тахан дуьнен т1а».
19.00 — «Ишман ваьхар».
19.55 — «Цыгане». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Кхоалаг1а сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Эрсий халкъа инструментий академически оркестра концерт.
22.45 — «Тахан дуьнен т1а».

II ПРОГРАММА

8.00 — 1уьйранара гимнастика.
8.20 — «Лоххалеи». Телевизионни документальни фильм.
8.50, 12.05 — «Вай беш».
9.05, 11.05 — Испански мотт.
9.35, 10.35 — Юкъара биологи. 10 класс.
10.05 — ПТУ дешархошта. В. В. Маяковски, «Владимир Ильич Ленин» яха поэма.
11.35, 12.35 — Физика. 8 класс.
13.05 — К. Симонов, «Эрсий нах».
13.40 — «Стажер» яха субтитрашца дола художественни фильм.
15.20 — «Кердадараш».
17.25 — «Сийлахь - доккха доттаг1ал хьалхий моттигаш».
17.45 — Киножурнал.
17.55 — «Нохч-Г1алг1айчене г1одае».
18.15 — Бригадни хьаьрегаша школа, «Завода службаши бригадаши».
19.00 — Спортивни программа.
20.20 — «Бийса дикъъала хийла шун, бераш!».
20.30 — Телевизионни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Кутузов». Художественни фильм.

9 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Мультипликационни фильм.
9.05 — Эрсий пала академически хора концерт.
9.55 — «Цыгане». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Кхоалаг1а сери.
11.15 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Дахьен сигале лораш». Телевизионни фильм.
15.40 — «Кантилена» яхача ансамбла концерт.
16.15 — Москвасия комсомола г1уллакхаш.
16.45 — Фаьлг бола хьоашалг1а. «Чай тонг» (Финлянди).
17.45 — «Хьалхара отраш». «Космически зама» яхача телевизионни дукхасерийни цалара кхоалаг1а фильм.
18.45 — «Тахан дуьнен т1а».
19.00 — «Доттаг1ал». Телевизионни журнал.
19.35 — «Цыгане». Телевизионни дукхасерийни художественни фильм. Йиълаг1а сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Останкинера вагарпай сайре.
22.35 — «Тахан дуьнен т1а».
22.50 — Балета артистий выступленеш.

II ПРОГРАММА

8.00 — 1уьйранара гимнастика.
8.20 — Телевизионни документальни фильм.
8.35, 12.10 — 70—30-ча шерий советски пейзажни живопись.
9.05, 11.05 — Английски мотт.
9.35, 10.35 — Истори. 4 класс.
10.05 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
11.40, 12.40 — Истори. 7 класс.
13.10 — В. В. Маяковский. «Стихаш мишта ю».
13.50 — Эрвай — хьехархочоа. Истори 7 класс.
14.20 — Физика. 10 класс.
14.50 — Истори. 9 класс.
16.20 — «Кердадараш».
17.10 — Концерт.
17.40 — «Алексей Саврасов». 1илман-популярни фильм.
18.00 — «Нохч-Г1алг1айчене г1одае».
18.20 — Киножурнал.
18.30 — Ц1о байрах лелача коллективаша. СМУ-7 (нохчий меттала).
19.00 — Парте XXVI съезда курсаг1а. «Йоат д1адув ала».
19.30 — «Лоамий луь кхера» яхача ансамбла концерт.
20.30 — Баскетболах йола СССР чемпионат. Ма1а нах.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Прощай, красавица» яхача телевизионни художественни фильма премьера.

РАДИО

8 АПРЕЛЬ

6.10 — «1уьйрара ваьхар» (г1алг1ай меттала).
6.25 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.45 — Передачай программа (г1алг1ай меттала).
8.20 — «Иеца бара болча дешарох яха радиожурнал» (нохчий меттала).
8.45 — Хьалхара рязмаш (г1алг1ай меттала).
9.15 — Хармаьошта нана долаш (нохчий меттала).
9.30 — [illegible] Концертни фантази (эрсий меттала).
9.45 — «Х1ара [illegible]» (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. [illegible] (эрсий меттала).
17.20 — [illegible] (эрсий меттала).
17.35 — [illegible] (г1алг1ай меттала).
17.50 — «Дин [illegible]» (эрсий меттала).
18.00 — [illegible] (эрсий меттала).
18.10 — [illegible] (нохчий меттала).
18.20 — [illegible] (г1алг1ай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — [illegible] (г1алг1ай меттала).

УКВ

19.00 — [illegible] музыкальни передача.
19.45 — [illegible]
20.05 — [illegible]
20.30 — [illegible]
21.15 — [illegible]
21.45 — [illegible]

9 АПРЕЛЬ

[illegible]

БЕРИЙ УЧРЕЖДЕНЕШТА ЙОЛА Ц1ЕРА КХЕРАМЗЛЕН БОКЪОНАШ

I. ЮКЪАРА ПОЛОЖЕНЕШ

Укх правилаш т1а да ц1ера кхерамзлен дакъера ерригача берий учреждененашкара д1адехараш.

1). Берий учреждене х1ора балхахо декхарийла ва ц1ера кхерамзлен правилаш йовзаш хила а уж кхоачашде а.

2). Берий учреждененашка ц1ера духьалара хьалаш хьадарах бола бехктокхам духьала цу учреждений кулгалхоштa т1аьлатт.

3). Четверта цкъа, урокаш йовцача хана ц1ера кхерамзлен правилаш 1омаяра лаьрхх1а занятеш е еза лакхерча классий дешархошца, лохерча классий дешархошца ц1и ца ялийтара де дезараш дувцаш беседаш е еза.

4). Берий учреждений кулгалхой декхарийла ба шоай ло1амах юкъебаьхкача преподавателех, хьехамчех, г1улакх деча персоналах латта ц1ера духьалара дружинаш, х1аьта школашка дирел совг1а шоай ло1аме юкъе баьхача дешархоех латта юношески ц1ера духьалара дружинаш в1ашаг1ъехна.

II. ТЕРРИТОРЕШИ ПОМЕЩЕНЕШИ МИШТА ЛЕЛАЕ ЕЗА

5). Берий учреждений территореши помещенеши ц1ена лелае еза. Ерригa йоагаргйола нувхаши отходаши хан-ханнахьа лаьрх1ача машинашца арахаьа еза.

6). Наькъаш, зданешта моллаг1ча х1аманца т1авоаг1а моттигаш, кoa г1олла нах д1а-оха уха моттигаш, хий доаг1ача моттигашта юкера г1ирсаш дилла а болх бергболаш хилийта а деза, х1аьта уж тайп-тайпарча материалашцеи оборудованецеи т1аьха хала хургдолаш д1акъувла йиш а яц.

7). Ерригa зданеши г1ирсаши хийнца т1авохалургволаш хила деза.

8). Помещене моллаг1ча этажа т1а шийлел к1езигаг1а йоацаш эвакуационни араволла моттиг хила еза берий учреждененашка.

9). Эвакуаце наькъаш дилла а мукъа хила деза, цхьаннa а х1аманна къайла а доацаш.

10). Нах арабувлача эвакуационни моттигий ерригa на1араш здане хьачуелаш йовцаш д1айеллаш хила еза.

11). Бокъо яц бераш чудолча помещеней корашка аьшка решеткаш уттае.

12). Бокъо яц иштта школай физически химически лабораторешка дешархошка т1ахьожаш преподаватель а воацаш реактиваш, электрически а кхьча а йоахал луча аппараташца болх байта.

13). Школьни химически лабораторешкеи кладовойшкеи реактиваш лоаттае еза цхьан тайпара лраш в1ашаг1 а етташ ч1ега тохаш йолча шкафашка.

14). Бадаш т1ара помещенеш ц1ена лелае а еза ч1егаш а детташ къувла а еза.

15). Бокъо яц подвалашкарча помещенешка ц1ера кхераме йола веществаши материалаши лоаттаю складаш ехка.

III. ПОМЕЩЕНЕШ ЙОАХЪЯР

16). Ерригa берий учрежденеш центральни отопление система йолаш хила еза.

17). Вентиляционни каналех йоагача газах хьаьуха к1урн хьажи араахийтара пайда иибе бокъо яц.

18). Бокъо яц центральни отоплене котельней помещенешка ч1оаг1а доагор дийнахьеи буса эшачул совг1ен, коача доагор 0,5 кубометрал совг1ен лоаттаде.

19). Ша баьча турбашкара ша гуччахьа к1ал ц1и а йийза бошабе бокъо яц.

IV. СЕРДАЛ ЯЛАР

20). Берий учреждененашкара сердало электрически хилийта еза.

21). Электросетах д1аехка прибораш б1арг ца кхоабаш йита йиш яц.

22). Электросетав электроприбораштех эксплуатаци еш де йиш йоацаш да: электропроводка хьастамех хьалъяьхкар, электропроводкана хьамчаца ирьхат т1алетадар, изоляци ехача электропроводах пайда иббар, шоаш хьаь предохранителаш ехкар.

23). Электросеташта монтажи ремонти йита а иштта г1улакх дайта а йиш яц лаьрх1а из болх бе 1омаваьча сагага (электромонтерага) мара.

V. УЧРЕЖДЕНЕ ДЕЖУРНЕИ ХАЬХОЧУНЕИ ДЕКХАРАШ

24). Учреждене дежурни дика довзаш хила декхарийла ва ц1и яьнна моттиг вийсъелча ший де дезараш.

25). Из декхарийла ва:
— ц1и йоалеш йола средстваш метта я-яц, телефонни бувзам болх беш бий хьажа;
— ерригa эвакуационни аравуьла моттигаш малаг1ча хьала т1а я хьажа;

26). Дежурне а хаьхочун а бокъо яц бус наб е а учреждене д1авала а.

VI. Ц1И ЯЬЛЧА ДЕ ДЕЗАРАШ

27). № 01 йолча телефонаг1а цу сахьате ц1и яларах хоам бе,
— бераштa эвакуаци яра шоашта могар де,
— из деш шоашка йолаш волча средствашца ц1и йоае болабала.
— хьайийхача ц1и йоаеча подразделенешта духьала г1оргвола саг къастаде.

НГ1АССР МВД УПО пожарни доакъой г. Грознера телефонаш:
пожарни бувзама центральни пункт — «01».
СВПЧ-1 (Ленински район) — 3-77-36, СВПЧ-2 (Заводской район) — 2-77-13, СВПЧ-3 (Октябрьски район) — 3-11-36, СВПЧ-5 (Старопромысловски район) — 4-31-20.

НГ1АССР МВД УПО ВДПО республикански совет.

Кино

[illegible]